

III. FINANSŲ IR MOKESČIŲ TEISĖ

ATSISKAITYMŲ NEGRYNAISIAIS PINIGAIS SAMPRATA

Dr. Dalia Vasarienė

Lietuvos teisės universiteto Teisės fakulteto Finansų ir mokesčių teisės katedra
Ateities g. 20, 2057 Vilnius
Telefonas 271 45 21
Elektroninis paštas daliava@delfi.lt

Pateikta 2003 m. balandžio 3 d.

Parengta spausdinti 2003 m. balandžio 24 d.

Recenzavo Lietuvos teisės universiteto Teisės fakulteto Civilinės ir komercinės teisės katedros docentas dr. Petras Algirdas Miškinis ir šio fakulteto Civilinio proceso katedros docentas dr. Stasys Vėlyvis

S a n t r a u k a

Sparčios socialinės ir ekonominės raidos bei tarptautinio bendradarbiavimo plėtojimo sąlygomis tiek Lietuvoje, tiek kitose šalyse didelę reikšmę turi problemos, susijusios su atsiskaitymų teisinių santykių reguliavimu. Dabar šios problemos ypač aktualios mūsų šaliai, aktyviai besirengiančiai būsima narystei Europos Sąjungoje: stabilūs, tinkamai sureguliuoti ir su tarptautinėmis normomis suderinti teisės aktai piniginių atsiskaitymų srityje yra būtina tolesnės Lietuvos socialinės ir ekonominės raidos sąlyga. Lietuvos įstatymų visuma, reglamentuojanti atsiskaitymus negrynaisiais pinigais, nėra vientisa, ir viena pagrindinių to priežasčių yra ta, kad kuriant ir priimant įstatymus trūksta vienareikšmiško atsiskaitymų negrynaisiais pinigais sąvokų aiškinimo. Straipsnyje siekiama patikslinti atsiskaitymus negrynaisiais pinigais ir atsiskaitymus akreditivais apibūdinančias sąvokas, atsižvelgiant į Europos Sąjungos formuojamą teisės aktų sistemą bei naujų ūkinę veiklą bei finansinius santykius reglamentuojančių įstatymų ypatumus. Išanalizavus užsienio šalių teisės, ekonomikos, finansų ir kitų mokslo ekspertų nuomones, susijusias su atsiskaitymų negrynaisiais pinigais straipsnyje pateikiamas atsiskaitymų negrynaisiais pinigais priemonės apibrėžimas. Taip pat straipsnio autorė siūlo kriterijus, pagal kuriuos patogu vieną atsiskaitymo negrynaisiais pinigais priemonę atriboti nuo kitos, bei mokėjimų rūšių klasifikacijos pagrindus.

Lietuvos, kaip, beje, ir daugelio kitų valstybių, teisinėje literatūroje nėra tiksliai apibrėžta ir įtvirtinta atsiskaitymo negrynaisiais pinigais priemonės sąvoka bei kriterijai, kuriais viena atsiskaitymo priemonė atribojama nuo kitos. Daugelio pasaulio valstybių mokslininkai jau nuo šio amžiaus pradžios detalai analizavo atsiskaitymų negrynaisiais pinigais teisinio reguliavimo teorines problemas. Kaip žinomiausius reikėtų paminėti M. Agarkovą, M. R. Czinkotą, D. M. Day, J. Dolaną, L. Ennekcerus, E. Fleičicą, N. Horną, M. Kurkelą, L. Lunčą, F. Manną, H. Norbertą, L. Novoselovą, A. Nusbaumą, P. Rivoli, J. L. Sarną, R. Savatje, B. Wunnicke'ą ir D. Wunnicke'ą bei daugelį kitų.

Atsiskaitymų negrynaisiais pinigais teisinio reglamentavimo problemų ir prieštaravimų, manytina, atsirado būtent todėl, kad kuriant mokslines teorijas ir teisinio reguliavimo sistemą trūksta vienareikšmiško visos atsiskaitymų negrynaisiais pinigais sistemos sąvokų aiškinimo. Didelis trūkumas yra tai, kad teisės aktai neįtvirtina atsiskaitymo negrynaisiais pinigais priemonės sampratos, todėl kiekvienas specialistas, nagrinėjantis atsiskaitymus negrynaisiais pinigais, pateikia, jo manymu, teisingus sąvokų aiškinimus.

Siekdama prisidėti prie bendros atsiskaitymų negrynaisiais pinigais teisinio reguliavimo sistemos sukūrimo ir tobulinimo, straipsnio autorė atliko tyrimą, kurio metu išanalizavo pasaulio valstybių teisės mokslo ekspertų nuomones, susijusias su atsiskaitymų negrynaisiais pinigais teoriniais modeliais.

Pagrindinis šio tyrimo tikslas – apibendrinus įvairių autorių literatūroje pateiktas nuomones nustatyti bendrą atsiskaitymo negrynaisiais pinigais sąvoką. Vieni autoriai atsiskaitymų priemone laiko dokumentų apyvartos organizavimo ir mokėjimo būdo visumą [1, p. 99]. Tačiau ir sąvoką „mokėjimo būdas“ įvairūs autoriai vertina skirtingai. Pavyzdžiui, H. Norbertas išskiria penkis mokėjimo būdus, R. Grundmannas – tris, o V. Raicheris – du [2, p. 114; 3, p. 36; 4, p. 137]. Visi trys mokslininkai kaip mokėjimo būdus įvardija vienu ar kelių reikalavimų įskaitymą ir lėšų pervedimą iš vienos sąskaitos į kitą. Vadinasi, tas pats mokėjimo būdas gali būti taikomas atsiskaitant skirtingomis priemonėmis. Pavyzdžiui, mokėjimo reikalavimas gali būti vykdomas ir mokėjimo pavedimu, ir atsiskaitant čekiu. Tuomet negalima sutikti su V. Raicherio teigimu, jog „mokėjimo būdas nulemia atsiskaitymo priemonę“ [4, p. 137].

H. Norbertas atsiskaitymo priemonės apibūdina kaip „įstatymo nustatytus, savanoriško skolininko pinigines prievolės atsiskaitant negrynaisiais pinigais įvykdymo per bankus būdus“ [2, p. 255]. Panašų apibūdinimą pateikia ir teisininkė A. Sergejeva: „Atsiskaitymo priemonė – tai kliento ir jį aptarnaujančio banko prievolės įvykdyti (gauti) mokėjimą negrynaisiais pinigais atmaina“ [5, p. 463]. Autorės nuomone, šie teisės doktrinoje teikiami atsiskaitymų negrynaisiais pinigais priemonės apibūdinimai yra daugiau bendro pobūdžio ir neatskleidžia tiriamos sąvokos esmės.

Manytina, kad tiksliausia ir išsamiausia atsiskaitymo priemonės apibūdinimą pateikia N. Savay, J. Tretilas, L. Novoselova bei E. Polonskis [6, p. 149; 7, p. 102; 8, p. 49; 9, p. 329]. Bendra minėtų autorių nuomonė aptariamam klausimui yra ta, kad atsiskaitymo priemonę galima apibrėžti kaip įstatyme numatytą bei verslo papročiais nustatytą pinigines prievolės įvykdymą per banką, kuris priklauso nuo tam tikro(-ų) atitinkamo(-ų) *atsiskaitymo dokumento(-ų), dokumentų apyvartos ir mokėjimo būdo*.

Atsiskaitymo dokumentu siūlytina laikyti raštišką asmens nurodymą pervesti lėšas už perduotas materialines vertybes, atliktus darbus, suteiktas paslaugas ar kitaip įvykdytą prievolinį įsipareigojimą, taip pat dėl kitų mokėjimų. Toks dokumentas Lietuvos Respublikos mokėjimų įstatyme įvardijamas kaip mokėjimo nurodymas [10]. Atsiskaitymo dokumento arba mokėjimo nurodymo rekvizitus bei jo reikalavimus reglamentuoja Mokėjimų įstatymo 3 straipsnis bei Vyriausybės nutarimai ir mokėtojų ir gavėjų tarpusavio sutartys. Mokėjimų įstatymo 3 straipsnio 4 punktą nustato pagrindinius mokėjimo nurodymo rekvizitus. Juos būtų galima vadinti būtinaisiais mokėjimo nurodymo rekvizitais. Prie šios rekvizitų grupės priskirtini: mokėjimo priemonės pavadinimas; mokėtojo banko pavadinimas bei kodas; mokėtojo pavadinimas arba mokėtojo vardas bei pavardė ir jo sąskaitos banke numeris; gavėjo pavadinimas arba vardas ir pavardė bei jo sąskaitos banke numeris; gavėjo banko pavadinimas ir kodas; pervedamų lėšų suma skaitmenimis ir žodžiais (rašytiniuose dokumentuose) arba tik skaitmenimis (elektroniniuose dokumentuose).

Mokėjimų įstatymo 3 straipsnio 5 punktą Vyriausybei suteikia teisę savo nutarimais nustatyti kitus rekvizitus, pavyzdžiui, mokėjimo paskirtį, įmokos kodą ir kitus [10]. Juos taip pat būtų galima priskirti būtinųjų rekvizitų grupei. Kartu įstatymas suteikia šalims teisę tarpusavio sutartimis nustatyti ir kitus mokėjimo nurodymo rekvizitus. Mokėtojams ir lėšų gavėjams susitarus dėl papildomų rekvizitų, jie tampa privalomaisiais ir, nesant nors vieno iš jų, mokėjimo nurodymas laikytinas neatitinkančiu nustatytų mokėjimo reikalavimų. Akivaizdu, kad mokėtojų bei lėšų gavėjų sutartyje nurodyti rekvizitai taip pat tampa būtinaisiais.

Tam tikrais atvejais atsiskaitymo dokumento pavadinimas gali sutapti su atsiskaitymo negrynaisiais pinigais priemonės pavadinimu, pavyzdžiui, jeigu kalbama apie mokėjimo pavedimą, akredityvą arba čekį [11; 12]. Tačiau teisine prasme šie reiškiniai nėra identiški. Mokėjimo nurodymo samprata savo turiniu gerokai siauresnė. Autorės nuomone, mokėjimo nurodymas, būdamas tik atsiskaitymo negrynaisiais pinigais priemonės elementas, atlieka

daugiau buhalterinę apskaitos funkciją, o ne egzistuoja kaip savarankiška atsiskaitymo negrynaisiais pinigais priemonė.

Manytina, jog *dokumentų cirkuliacija* yra atsiskaitymo dokumentų judėjimas nuo atsiskaitymo vykdymo pradžios iki pabaigos. Pavyzdžiui, akceptuojamos atsiskaitymo priemonės dokumentų cirkuliaciją pradeda lėšų gavėjas, o akredityvo atveju – mokėtojas.

Teisiniuose santykiuose labai svarbus prievolių įvykdymo būdas. Jis yra vienas iš pagrindinių tinkamo prievolių įvykdymo elementų. Teigtina, kad *mokėjimo būdas* yra piniginės prievolės atsiskaitant negrynaisiais pinigais įvykdymo būdas. Tokį apibūdinimą galima suformuluoti remiantis labiausiai teisinėje literatūroje paplitusia nuomone, kad mokėjimo būdas gali būti dvejopas: arba nurašant lėšas iš vienos sąskaitos į kitą, arba įskaitant vienuolius reikalavimus [13, p. 33; 14, p. 29]. Kaip mokėjimo būdo, nurašant pinigines lėšas iš vienos sąskaitos į kitą, pavyzdį galima paminėti atsiskaitymo korteles, kurios pastaruoju metu vis dažniau naudojamos.

Remiantis išdėstytais teiginiais galima teigti, kad atsiskaitymo negrynaisiais pinigais priemonę apibūdina trys elementai: atsiskaitymo dokumentas (mokėjimo nurodymas), dokumentų apyvarta ir mokėjimo būdas. Tačiau norint atskirti vieną mokėjimo priemonę nuo kitos būtina išskirti tam tikrą komponentą, būdingą tik vienai konkrečiai atsiskaitymo priemonei. Autorė pritaria jau anksčiau literatūroje išdėstyta nuomonei, kad tuo „išskiriančiuoju komponentu“ turėtų būti pats atsiskaitymo dokumentas [15, p. 42; 16, p. 148]. Kiekvienai atskirai atsiskaitymo negrynaisiais pinigais priemonei būdingas tam tikras(–i) atsiskaitymo dokumentas(–i). Pavyzdžiui, atsiskaitant mokėjimo pavedimu ar čekiu, atitinkamai naudojami to paties pavadinimo atsiskaitymo dokumentai, atsiskaitant akredityvu būtų galima išskirti net du atsiskaitymo dokumentus: prašymą atidaryti akredityvą ir sąskaitų rejestrą. Dokumentų apyvartos ar mokėjimo būdo išskirtinių komponentų neįmanoma įvardyti. Dokumentų apyvarta gali nesutapti netgi ir atsiskaitant ta pačia atsiskaitymo priemone. Pavyzdžiui, atsiskaitant patvirtintu ir nepatvirtintu akredityvu skiriasi ir visa dokumentų apyvarta. Kalbant apie mokėjimo būdą reikia pasakyti, kad atsiskaitant absoliučiai visomis atsiskaitymo negrynaisiais pinigais priemonėmis atliekamas toks mokėjimo būdas kaip piniginių lėšų pervedimas iš vienos sąskaitos į kitą.

Atsiskaitymo dokumento(–ų) rūšį įvardijus kaip elementą, padedantį atskirti vieną atsiskaitymo negrynaisiais pinigais priemonę nuo kitos, galima daryti išvadą, kad įskaitymas ar planinės įmokos nėra atsiskaitymų negrynaisiais pinigais priemonės, nes juose nėra individualaus(–ių), tik jiems būdingo(–ų) atsiskaitymo dokumento(–ų).

Vadovaujantis aptarta atsiskaitymo negrynaisiais pinigais priemonės sąvokos analize, galima konstatuoti, kad šiuo metu Lietuvoje naudojamos šios atsiskaitymo negrynaisiais pinigais priemonės: mokėjimo pavedimas, čekis, vekselis ir akredityvas.

Kai kurių valstybių įstatymai, pavyzdžiui, Rusijos, vekselio nelaiko atsiskaitymo priemone. Vekselis Rusijos civiliniame kodekse nagrinėjamas tik skyriuje „Paskola ir kreditas“ (42 skyrius, 815 str.) [17]. Šiuo atveju įstatymų leidėjas norėjo pabrėžti tai, kad vekselio pagrindinė teisinė reikšmė yra kreditinių teisinių santykių įforminimas. Tačiau vekselio negalima vertinti tik kaip kredito reglamentavimo priemonės. Jeigu prisiminsime atsiskaitymų teisinių santykių raidos istoriją, pamatysime, kad daug svarbesnė yra vekselio atsiskaitomoji funkcija. Vekselis yra viena pirmųjų atsiskaitymo negrynaisiais pinigais priemonių, kurios pagrindu tik vėliau imta atsiskaityti čekiais ar akredityvais [18, p. 87; 19, p. 71]. Minėti požymiai taip pat leidžia vekselį priskirti prie atsiskaitymų negrynaisiais pinigais priemonių. Atsiskaitant vekseliu naudojamas individualus atsiskaitymo dokumentas, kurio pavadinimas sutampa su pačios atsiskaitymo priemonės vekselio pavadinimu ir kurio rekvizitai yra aiškiai nurodyti įstatyme. Taip pat yra nustatyta tam tikra konkreči vekselio judėjimo, atsiskaitymo juo tvarka (dokumentų apyvarta). Prievolės įvykdymas vekseliu galimas kaip ir atsiskaitant kitomis atsiskaitymo priemonėmis, nurašant lėšas iš vienos sąskaitos ir įrašant jas į kitą arba įskaitymu (mokėjimo būdas). Vekselis pasižymi ir tam tikromis unikaliomis savybėmis, kurios jį išskiria iš kitų atsiskaitymų negrynaisiais pinigais priemonių. Pavyzdžiui, vekselis atlieka keletą funkcijų (tai suteikia vekseliui vertybinio popieriaus statusą), taip pat paminėtos vekselio savybės: besąlygiškumas, abstraktumas ir formalumas.

Inkaso atsiskaitymai pirmą kartą atkurtoje nepriklausomoje Lietuvos Respublikoje buvo reglamentuoti 1992 m. gruodžio 22 d. Lietuvos banko priimtų Laikinių vidaus atsiskaitymų negrynaisiais pinigais taisyklių 1.7 punkte [20]. Šios taisyklės kaip vieną atsiskaitymų dokumentų rūšį numato inkaso pavidimą. Vėliau, 1999 m. spalio 28 d. priimto Mokėjimų įstatymo 4 straipsnio 5 punkte taip pat įtvirtintas inkaso pavidimas kaip vienas iš mokėjimo priemonių rūšių. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.930 straipsnis kaip atsiskaitymo priemonę numato inkaso atsiskaitymą [21]. Teisinėje literatūroje taip pat neretai kalbama apie atsiskaitymo priemonę inkaso, o tai visiškai atitinka ir Lietuvoje šiuo metu galiojančių įstatymų reikalavimus [22, p. 259; 23; 24; 25]. Tačiau sudarant sutartį ir joje numatant atsiskaitymo priemonę inkaso sunku būtų nuspręsti, kaip vyks dokumentų apyvarta ir koks atsiskaitymo dokumentas bus naudojamas, nes inkaso įvykdyti gali būti pateikiami ir mokėjimo pavidimai, ir čekiai bei vekseliai. Vadinasi, neįmanoma nustatyti atsiskaitymo dokumento, kuris būdingas šiai atsiskaitymo priemonei, o tai neleidžia, remiantis anksčiau pateiktu apibūdimu, inkaso laikyti viena iš atsiskaitymo priemonių.

Analizuojant įstatymo normas, reglamentuojančias atsiskaitymus inkaso, t. y. Civilinio kodekso 6.942–6.944 straipsnius, prieinama prie išvados, kad čia kalbama ne apie atskirą savarankišką atsiskaitymo priemonę, kaip logiškai būtų galima nuspėti iš 6.930 straipsnio 1 dalies, o apie vieną iš operacijų, kurią atlieka bankas kliento pavedimu. Taip nustato ir Civilinio kodekso 6.942 straipsnis: „Inkaso reiškia operacijas, kurias atlieka bankas su dokumentais pagal kliento pavedimą, turėdamas tikslą gauti apmokėjimą ir apmokėjimo akceptą arba išduoti dokumentus“ [21].

Remdamasi tuo, kas išdėstyta, autorė mano, kad inkaso reikėtų išbraukti iš atsiskaitymų negrynaisiais pinigais priemonių sąrašo ir vertinti jį kaip operaciją, vykdomą atsiskaitant įvairiomis atsiskaitymo priemonėmis, arba vienašalią finansinį bankinį sandorį, kurio esmė yra ta, kad bankas vykdo savo kliento pavedimą gauti iš trečiojo asmens mokėjimą ar mokėjimo akceptą.

Analizuojant užsienio literatūrą nustatyta, kad pasitaiko atveju, kai sutartyje nepakanka nurodyti tik vieną atsiskaitymo priemonę [26, p. 331; 27, p. 152–159; 28, p. 68–76]. Mokėtojui labai svarbu, ar mokėjimas bus vykdomas jo paties lėšomis ar iš banko kreditų, ar bus sumokama visa suma iš karto, ar yra numatyti planiniai mokėjimai, ir t. t. Dėl šių priežasčių tikslinga išskirti tokį veiksnį kaip mokėjimo rūšis. Siūlytina jį apibūdinti kaip lėšų pervedimus, kuriuos vienija bendri požymiai. Atsiskaitymų negrynaisiais pinigais praktikoje yra labai daug mokėjimų rūšių, todėl jas galima sugrupuoti skirtingais pagrindais.

Pagal lėšų formavimo šaltinius ir atsiskaitymo tvarką skiriami trys mokėjimų būdai: mokėjimas savo lėšomis, mokėjimas pasinaudojant banko kreditais ir mokėjimas valstybės biudžeto lėšomis.

Klasifikacijos pagrindas	Mokėjimo rūšis
Lėšų formavimo šaltinis	Mokėjimai atliekami: 1. Mokėtojo lėšomis; 2. Banko kreditais; 3. Valstybės biudžeto lėšomis.
Mokėtojo atliekamo mokėjimo suma	1. Visos sumos sumokėjimas vienu metu (globalus mokėjimas); 2. Planinis mokėjimas: • kasdienis; • periodinis.
Atsiskaitymo tvarka	1. Mokėjimas atliekamas bendra atsiskaitymų tvarka; 2. Išankstinis mokėjimas.

Atsižvelgiant į pervedamos sumos pobūdį skiriama: mokėjimas pervedant visą atsiskaitymo dokumente nurodytą sumą vienu metu ir planinis mokėjimas, atliekamas kasdien arba periodiškai.

Atsižvelgiant į pagrindinio sandorio pobūdį tam tikrais atvejais prievolės šalims svarbu, kokia tvarka bus atliekamas mokėjimas. Pagal tai autorė mokėjimus siūlo skirti į atliekamus bendra tvarka ir išankstinius mokėjimus, kurie reiškia, kad mokėjimas turi būti atliekamas iš anksto pervedant lėšas dar prieš prekių pristatymą, paslaugų suteikimą ar darbų atlikimą.

Reikia paminėti, kad viena mokėjimo rūšis gali būti būdinga skirtingoms atsiskaitymo negrynaisiais pinigais priemonėms. Pavyzdžiui, visoms be išimties atsiskaitymo negrynaisiais pinigais priemonėms būdingos šios mokėjimo rūšys: mokėjimas, atliekamas mokėtojo lėšomis, globalus mokėjimas, mokėjimas, atliekamas bendra atsiskaitymo tvarka. Tačiau yra tokių mokėjimų rūšių, kurios būdingos tik konkrečioms atsiskaitymo negrynaisiais pinigais priemonėms. Pavyzdžiui, išankstinis mokėjimas leidžiamas atsiskaitant mokėjimo pavedimu; planiniai mokėjimai dažniausiai atliekami atsiskaitant mokėjimo pavedimu ir čekiu.

Šiame straipsnyje tyrimo metu atliktas bandymas sukurti tam tikrus atsiskaitymų teisinių santykių modelius, pavyzdžiui, atsiskaitymo negrynaisiais pinigais priemonės, atsiskaitymo dokumento, dokumentų cirkuliacijos, mokėjimo būdo bei siūlomas mokėjimo rūšių klasifikacijos modelis, nėra neginčytini, tačiau tai yra žingsnis į priekį formuojant atsiskaitymo santykių teisiniam reguliavimui kurti bei tobulinti skirtų teorinių modelių visumą.

Atsiskaitymo negrynaisiais pinigais sistemos plėtra ir jos sudėtingumas reikalauja vartoti vienodą šių santykių terminologiją. Dėl to pagrindines atsiskaitymo teisinių santykių sąvokas siūlytina įtvirtinti norminiuose aktuose, taip panaikinant šiuo metu teisinėje literatūroje vyraujančią nevienareikšmį atsiskaitymų metu vartojamų terminų aiškinimą.

Išvados

1. Nustatyta, kad atsiskaitymo negrynaisiais pinigais priemonę apibūdina trys elementai: atsiskaitymo dokumentas (mokėjimo nurodymas), dokumentų apyvarta ir mokėjimo būdas.

2. Siūlomas toks atsiskaitymo negrynaisiais pinigais priemonės apibrėžimas: „*Atsiskaitymo negrynaisiais pinigais priemonė – tai nustatytas įstatymo bei tarptautinių bankų veiklos papročių piniginės prievolės įvykdymas per banką, kuriam yra naudojamas tam tikras(-i) atsiskaitymo dokumentas(-ai), dokumentų cirkuliacija ir mokėjimo būdas*“.

3. Siūlytina atsiskaitymų negrynaisiais pinigais priemonių atribojimo viena nuo kitos elementu laikyti atsiskaitymo dokumento(-ų) rūšį.

4. Nustatyta, kad įskaitymas arba planiniai mokėjimai negali būti laikomi atsiskaitymų negrynaisiais pinigais priemonėmis, nes juose nėra individualaus(-ių), tik jiems būdingo(-ų) atsiskaitymo dokumento(-ų).

5. Nustatyta, kad šiuo metu Lietuvos Respublikoje yra naudojamos šios atsiskaitymo negrynaisiais pinigais priemonės: mokėjimo pavedimas, čekis, vekselis ir akredityvas.

6. Tyrimo metu prieita prie išvados, kad neįmanoma nustatyti atsiskaitymo dokumento, kuris būdingas atsiskaitymams inkaso, o ši aplinkybė neleidžia, remiantis anksčiau pateiktu atsiskaitymo negrynaisiais pinigais apibrėžimu, inkaso laikyti viena iš atsiskaitymų negrynaisiais pinigais priemonių.

7. Siūlytina inkaso vertinti kaip operaciją, vykdomą atsiskaitant įvairiomis atsiskaitymo negrynaisiais pinigais priemonėmis, arba kaip vienašalį finansinį bankinį sandorį.

LITERATŪRA

1. **Horn N.** The Law of International Trade Finance. – Deventer, Boston, 1989.

2. **Norbert H.** German Privat and Commercial Law. – London, Oxford, 1982.
3. **Grundmann R.** Jahrbuch Junger Zivilrechtswissenschaftler. – Munchen, 1991.
4. **Раихер В.** Рецензия на книгу „Расчетные и кредитные правоотношения“ // Советское государство и право. 1957. No 12.
5. **Толстой Ю.** Гражданское право. Ч. II. – Москва: Проспект, 1997.
6. **Savay N.** Principles of Foreign Trade. – New York, 1919.
7. **Treitel J.** The Law of Contract. – London, 1987.
8. **Новоселова Л.** Денежные расчеты в предпринимательской деятельности. – Москва: ЮрИнфоР, 1996.
9. **Полонский Е.** Расчетные и кредитные отношения. – Москва: Юридическая литература, 1970.
10. **Lietuvos Respublikos** mokėjimų įstatymas. – Vilnius, 1999.
11. **Maduegbuna S. O.** The Effects of Electronic Banking Techniques on the Use of Paperbased Payment Mechanisms in International Trade. J.B.L. 1994. Nr. 7.
12. **ICC** Guide to Documentary Credit Operations. – New York, a.o.: ICC Publishing S. A., 1994.
13. **Czinkota M. R., Rivoli P.** International Business. – Chicago, 1989.
14. **Day D. M.** The Law of International Trade. – Butterworth, 1981.
15. **Bhala R.** Towards to Payments System Law for developing and transition Economies. – Washington, 1995.
16. **Gutteridge H. C. and Megrah M.** The Law of Banker's Commercial Credits: 7th ed. – London, 1984.
17. **Гражданский** кодекс Российской Федераций. – Москва, 2000.
18. **Rogers J. S.** The Early History of the Law of Bills and Notes: A Study of the Origins of Anglo-American Commercial Law. – Cambridge University Press, 1995.
19. **Березина М.** Безналичные расчеты в экономике. Анализ практики. – Москва: АО „Консалтбанкир“, 1997.
20. **Laikinosios** vidaus atsiskaitymų negrynaisiais pinigais taisyklės // Apskaita ir kontrolė. 1993. Nr. 3.
21. **Lietuvos Respublikos** civilinis kodeksas. – Vilnius, 2001.
22. **Drake R., Rider J. P.** European Financing Laws. – London, 1994.
23. **ICC** World Payment Systems Handbook. – Paris, 1997.
24. **Nielsen J.** Bankrechts – Handbuch. – Munchen, Verlag C. H. Beck, 2001.
25. **Rendell R. S.** International Banking and Finance. The International Lawyer. 1999. Nr. 33.
26. **Treitel J.** The Law of Contract. – London, 1987.
27. **Rubin E. L.** The Payment System: Cases, Materials and Issues. – Minnesota, 1989.
28. **Yarbrough B. V., Yarbrough R.** The World Economy: Trade and Finance. – Chicago, 1988.

Non-cash Payment Concept

Dr. Dalia Vasarienė

Law University of Lithuania

SUMMARY

The whole of the Lithuanian legislation regulating non-cash payment is not united and one of the reasons is the fact that in the process of making and passing laws there is no clear interpretation of non-cash payment. The article aims at specifying the concepts of non-cash payment and payment by letters of credit, taking into account the system of legal acts formed by the European Union as well as to the specifics of the new laws regulating the economic activities and financial relations. After analysing the views of foreign experts of law, economics, finance and other sciences, related to non-cash payment, the article presents the definition of non-cash payment. At the same time, the author of the article suggests criteria, which are very useful when distinguishing one means of non-cash payment from another, and define the classification grounds for other kinds of payment.

After the analysis of the aforementioned questions, the author of the article comes to the following conclusions:

It has been determined that non-cash payment is characterised by three elements: the document of payment (the reference of payment), the circulation of the documents and the means of payment.

The following is the proposed definition of non-cash payment:

„Non-cash payment is financial obligation fulfilment, regulated by law and international traditions of bank activities, through a bank where certain payment document(s), circulation of document(s), and means of payment are used“.

It is suggested to consider the type of payment document as a distinctive element of non-cash payment.

It has been indicated that inclusion or planned payment cannot be considered as a means of non-cash payment, on the grounds that they do not have individual, characteristic document(s).

It has been established that these forms of non-cash payment are currently used in the Republic of Lithuania: order of payment, cheque, bill and credit.

The research drove to the conclusion that it is impossible to define the document of payment that is characteristic to the bill for collection, and this circumstance does not allow to consider the bill for collection as one of the means of non-cash payment, if to take into account the abovementioned non-cash payment definition.

The author suggests reckoning the bill for collection as an operation, carried out in different means of non-cash payment, or as a unilateral financial bank transaction.

